

LOs innspill til de internasjonale naturforhandlingene, COP16

LO er Norges største arbeidstakerorganisasjon, og representerer i overkant av en million arbeidstakere. LO er representert innenfor næringer som skogsbruk, industri, havbruk og fiskeri, i bygg- og anleggsbransjen, og i mange andre bransjer i privat og offentlig sektor som er avhengige av å bruke natur og areal for verdiskaping, og for å sikre arbeidstakeres livsgrunnlag.

Politikken som blir vedtatt i de internasjonale naturforhandlingene vil få store konsekvenser, og skape strukturelle endringer i arbeidslivet i Norge og internasjonalt. LO er opptatt av at denne omstillingen skal bli en rettferdig omstilling for arbeidstakere.

LO mener at å sørge for en rettferdig omstilling gjennom å sikre grunnleggende arbeidstakerrettigheter, involvering og sosial dialog, og robuste sosiale sikkerhetsnett, er avgjørende for å skape tillit og bred folkelig støtte for å implementere ambisiøs klima- og naturpolitikk. Uten dette kan det oppstå motstand mot implementeringen av vedtatt klima- og naturpolitikk. Å sikre tydelig språk i internasjonale avtaletekster for en rettferdig omstilling for arbeidstakere er avgjørende for å skape omstillingsvilje og redusere konfliktnivåene i omstillingen til lavutslippssamfunnet.

Definisjon av begrepet rettferdig omstilling:

Begrepet rettferdig omstilling har en viktig institusjonell historikk og betydning for LO.

Rettferdig omstilling er fagbevegelsens kjernebegrep i klima- og miljøpolitikken. Etter flere års arbeid, med aktiv deltakelse fra LO og i samarbeid med norske myndigheter, sørget internasjonal fagbevegelse for at begrepet rettferdig omstilling kom inn i [Paris-avtalen i 2015](#). Samme år, i 2015, forhandlet arbeidslivets parter frem [retningslinjer for rettferdig omstilling](#) i FNs organisasjon for arbeidstakerrettigheter, International Labour Organization (ILO). Det er disse retningslinjene som ligger til grunn for arbeidslivets parters definisjon av begrepet i dag.

I 2023 forhandlet partene i arbeidslivet igjen om [oppdaterte konklusjoner](#) for en rettferdig omstilling i ILO, hvor verdens land viste til retningslinjene fra 2015 som førende for definisjonen for begrepet rettferdig omstilling i FN-systemet og i internasjonale prosesser.

Norske myndigheter har en tydelig posisjon i internasjonale klimaforhandlinger i dag om at ILOs retningslinjer fra 2015 må ligge til grunn i internasjonale institusjoners definisjon for begrepet rettferdig omstilling.

LO ønsker at den norske delegasjonen til de internasjonale naturforhandlingene vil være en aktiv pådriver for å løfte arbeidstakere, arbeidstakerrettigheter, og rettferdig omstilling basert på ILOs retningslinjer også i disse prosessene framover.

Prinsipper for en rettferdig omstilling basert på ILOs retningslinjer fra 2015:

- Det må skapes nye og ivareta eksisterende anstendige arbeidsplasser, og sørge for lav arbeidsledighet gjennom hele omstillingen
- Det må sikres et sosialt sikkerhetsnett i omstillingen gjennom en sterk velferdsstat og gode sosiale tjenester og ytelser
- Retten til livslang læring, etter- og videreutdanning må sikres for alle arbeidstakere
- Kostnadene og verdiskapingen i det grønne skiftet må fordeles rettferdig
- Omstillingen må være basert på trepart- og partssamarbeid mellom arbeidstakere og deres fagforeninger, arbeidsgivere og myndigheter. Konsultasjon med lokalsamfunn og sivilsamfunn er også viktig.

Dette er spesielt viktig ettersom arbeidstakere, arbeidstakerrettigheter, og rettferdig omstilling i dag ikke er nevnt i Kunming-Montreal-avtalen fra 2022.

LO Norge mener at:

- Norske myndigheter må arbeide for å inkludere *arbeidstakere og arbeidstakerrettigheter* eksplisitt og gjennomgående i tekst som fremhever ulike gruppers roller og rettigheter, slik som urfolk, barn og ungdom, lokalbefolkning, kvinner osv.
- Norske myndigheter må løfte viktigheten av *å involvere arbeidstakere og fagbevegelse i omstillinger som påvirker dem* i implementeringen av naturavtalen.
 - LO mener at myndigheter må vise til og rapportere på hvordan de planlegger å involvere fagbevegelse og arbeidstakerrepresentanter gjennom sosial dialog (trepart- og partssamarbeid) i nasjonal og lokal implementering av naturavtalen.
- Norske myndigheter må løfte viktigheten av at sosiale sikkerhetsnett, slik som universelle ytelser og tjenester, ses i sammenheng med klima- og miljøpolitikk.
 - Det inkluderer blant annet retten til videre- og etterutdanning, retten til arbeidsledighetstrygd, retten til universelle helsetjenester osv.
 - LO mener at myndigheter må vise til og rapportere på hvilke tiltak de vil innføre for å skape, styrke, eller tilpasse det sosiale sikkerhetsnettet for å håndtere omstillinger som er et resultat av naturavtalen.
 - Finansiering for oppfølging og implementering av naturavtalen må inkludere finansiering til sosiale tiltak, slik som etter- og videreutdanning for arbeidstakere